

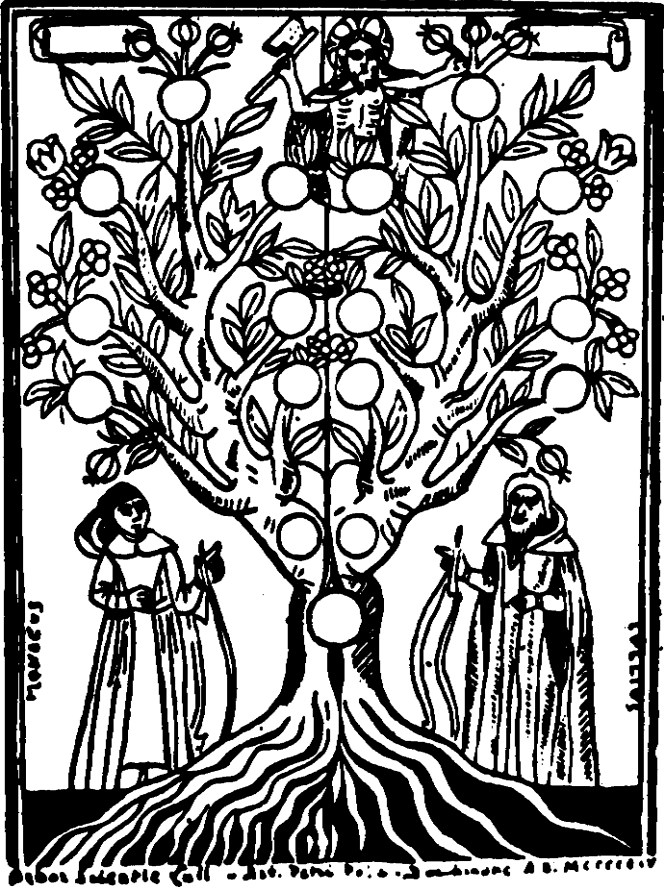
Pojednání o Páté Esenci

LULLUS

**POJEDNÁNÍ O PÁTÉ ESENCI
neboli
O TAJEMSTVÍCH PŘÍRODY**

Pojednání o Páté Esenci
neboli
O tajemstvích
přírody

Raymundus Lullus

VOLVOX GLOBATOR

Raymundus Lullus

Tractatus de Quinta Essentia

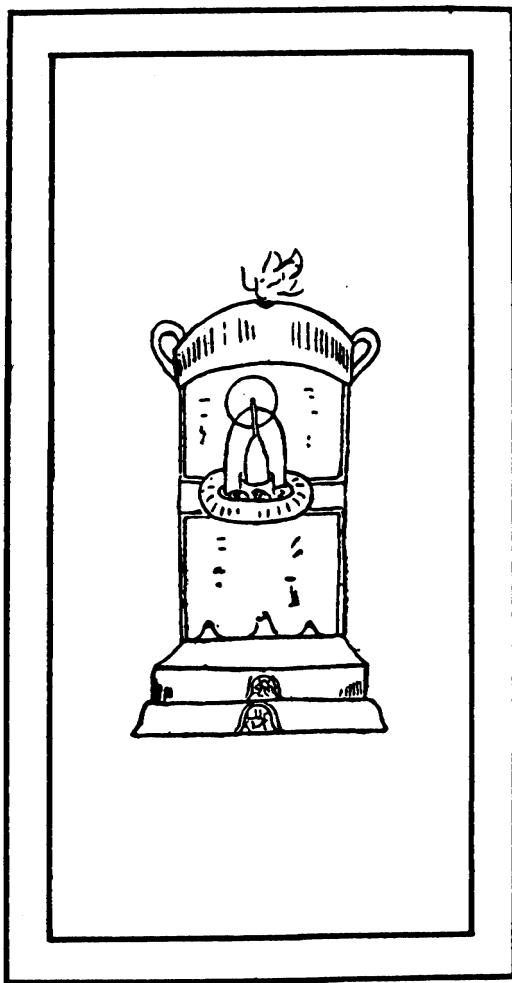
přeložil Zdeněk Frýbort

Translation © Zdeněk Frýbort, 1995

ISBN 80-85769-46-8

ISBN 978-80-7511-242-2 (pdf)

**KNIHA PRVNÍ
THEORICA**

Kniha o tajemstvích přírody učí, jak Pátou Esenci získat a jak ji aplikovat na lidské tělo a konat tudíž díla obdivuhodná a málem božská. Pátá Esence* je věc prospěšná všem odvětvím vědy lékařské, ubírá-li se její použití cestou filosofie, neboť neznáme-li filosofii, nepoznáme ani opravdovou vědu lékařskou a transmutaci kovů.

Naše kniha shrnuje myšlenky všech myslitelů, kteří se tímto převzácným darem, jehož se nám od Boha slavného dostalo, zabývali a snažili se, pokud jim to sama příroda dovolila, uchovat naše těla před zkázou do lhůty, již nám Bůh vyměřil, a dokonalými se snažili učinit kovy nedokonalé, nebo jeden v druhý proměnit. Usilujeme o to, aby osoby poučené a tohoto umění znalé pak s myslí k Bohu upřenou je ještě lépe chápaly a dobrými skutky oslavovaly, v lásce měly a milosrdenství skrze ně prokazovaly, svým nadáním se před nikým netajily a k pochybným cílům je nepoužívaly, jak v hlavě 26 svatý Matouš přikazuje.

V důvěře ve slova, s nimiž se Pán na Mojžíše obrátil řka: „Já v ústech tvých sídliti budu a poučím tě, co říkat máš,“ jsem se Pánem samotným vybídnut odhodlal toto přetajné, nad všechna ostatní cennější tajemství zveřejnit a s pomocí boží vyjevit něco málo z jeho povahy, zásad a regulí.

Shrnuje myšlenky všech myslitelů i od Boha

Aby milosrdenství skrze ně prokazovaly

* neboli kvintesence

Principy jsou tři

Přincipy, jež musí znát každý, kdo se hodlá s úspěchem lékařstvím, alchymí, kovy a minerály zabývat, jsou co do počtu celkem tři.

Prvním principem jest materie

Prvním principem jest materie, již tvůrce Díla musí znát, a to jak kvůli léku, tak kvůli kameni, který musí své bytí proměnit v substanci. Jedině materie, jakou si příroda sama žádá, může totiž formě vyhovět. Forma, materie a prostředek, to jsou síly, které pak musí společně usilovat o to, aby všechno ke zdárnému konci dospělo, jak dále sdělíme.

Druhý princip

Druhým v pořadí je prostředek, jenž oproti principu prvnímu jest věc mnohem prostší. Skrze něj materie nabývá své dokonalosti.

Třetím principem jest Pátá Esence

Třetím principem jest Pátá Esence.

První princip je obsažen ve vulgární, neboli obyčejné rtuti.

Princip druhý najdeme v subtilních vodách, v nichž se kaly principu prvního rozpouštějí.

Princip třetí, esenciální, souvisí s vlastnostmi hvězd nepohyblivých i pohyblivých a s jejich různými aspekty. Díky jejich každodennímu vlivu má tento princip své sídlo v materii a uzpůsobuje se působením principu druhého.

Princip druhý můžeme tudíž považovat za příčinu a coby vhodnou příležitost jej najdeme v principu třetím a ve všech jeho vlastnostech, pocházejících z vlivu hvězdné oblohy, které každé z věcí jsoucích jsou dokonalostí a formou, jak snadno z jejich charakteristických vlastností zjistíme.

To, co umožňuje vznik

To, co umožňuje vznik, má coby materie svůj původ v principu prvním. Z něj se vyděluje vlastnost minerální, jež je zpr-

vu jen materií prostou, jelikož dokonalou se nestane, dokud skrze nebeskou Pátou Esenci nenabude formy. Tato síla je prostředkem k umělému zdokonalení materie, a z ní vyplývá další vlastnost materiální, a sice ta, jež formu poskytuje a je všem kamenům, lékům a kovům společná. Vlastnost, jež spojení těchto tří principů umožnila, a také proč je umožnila, je ovšem třeba znát. A musíš brát ohled i na kvalitu a kvantitu, jež jsou jedna od druhé oddělené, a neopomíjet ani pohyby nebeských těles, hvězd a věcí jsoucích a zkáže tudíž podléhajících, jež z nich vzešly a jimi byly vytvořeny. Proč se tvůrce, artifex, neobejde bez práce s figurami a s obrazy nebeskými a proč se s jejich pohyby, jak tvrdí mnozí filosofové, musí obeznámit, to povědět nemůžeme a nepovíme, abychom však poznali, že tomu tak je, k tomu postačí znát účinek nebeského tepla, sálajícího z nebes a z hvězd a do materie vnikajícího usilovnou a přitom zcela přirozenou činností, neboť každá dovednost se musí přizpůsobit přírodě. Působení nebeské od základu mění založení materie pevné tak, aby se stala schopnou plodit a přijímat vlastnosti obsažené ve vodě silných kovů, jako jsou plodem v lůně matčině přijímány vlastnosti, jež pak utvoří jeho podobu. Filosofům se kvůli tomu vysmívají jen ti, kdož nepochopili, že vlastnosti nebeské do sebe přijímá materie každá, jakmile se stane prvkem, elementem, a že pak právě díky jejich ušlechtilosti nikdy neztratí svou vyhraněnost. Ve věcech složených pak působí jak lidská dovednost, tak příroda, a děje se to naprosto přirozeně. Dále ať si každý uvědomí, že příroda nemůže konati své dílo jinak, než skrze násled-

Zdokonalení materie

Působení nebeské

Lidská dovednost

nost věcí nepatrných, a že žádných vlastností nabýt nemůže, nebude-li její činnost úspěšná. Konstelace hvězd nemohou totiž připustit, aby se čas zastavil a ony samy přitom změny nedoznaly, neboť jejich čas je oproti revoluci okruhů nepatrný.

Ponechme však stranou znalost hvězdných pohybů v jejich kvalitě i kvantitě, a s pomocí Umění se přichystejme brát v potaz a zkoumat výše zmíněné nebeské vlastnosti všem věcem nižším společně tak, že je podržíme ve velké vodě vlastností nerostných, abychom jejich vlastnosti mohli rychle znásobit a zafixovat v tom, co nazýváme Pátou Esencí, lékem lidských bytostí, či drahokamem, jenž dosáhl své konečné podoby.

Nebeská vlastnost je dána materii. Pronikla do ní při normálním chodu přírody, my ji však s pomocí vlastní dovednosti a ohně dokážeme umocnit, aby díky instinktu přitažlivosti nabyla oné strašlivé síly, s jakou se plným stává to, co bylo prázdné, aby společně se silami dalšími a s pomocí své subtilní, sotva znatelné náklonnosti k pronikání vnikla do duchovní, zcela zesubtilněné materie.

Věz rovněž, že přitažlivost prostých vlastností spojuje se s vlastnostmi materiálními a že právě díky ní s materií můžeme nějak nakládat, nemohou se totiž navzájem přitahovat vlastnosti jiné, než ve vzájemném souladu trvajícím a materiální přirozeností si navzájem podobné.

Počínejme si obezřetně a včas v konání Díla ustaňme, aby materie nezůstala jednou provždy rozdělená, což se nám povede díky velké a mocné soubytnosti reálných esencí oblohy a planet. Vlastnost obecná, i ta, jež je nižší přírodě vlastní, pak budou

Znásobit a zafixovat
Pátou Esencí

Včas v konání Díla
ustaňme

do jednotlivých materií neustále pronikat a ovlivňovat je.

Tyto vlastnosti se skrze takové nebeské přispění určitým směrem obrátí a to, co je materiální, si podrží, jako si duch dokáže podržet duši, a řídit se přitom budou vlastnostmi materie, do níž pronikly.

Proto se také může stát, že bazilišek zabíjí a paprsek sluneční že dokáže roztrhat minci v měsíci, aniž by jej roztrhнул či proděravěl. Je to zásluha Pátých Esencí, nahromaděných a společně zadržovaných v jedné a téže věci, nebo obsažených v prvcích prosté materie, kde jeden prvek ovládá druhý. Aktivní vlastnosti činnost Pátých Esencí nahromaděných v jednotlivých prvcích materie násobí a zároveň vymezují jejich moc, jak to ukazuje právě bazilišek, nebo sluneční paprsek, v nichž sedm zmíněných vlastností se ukládá právě do nejprostšího prvku té nejprostší vlastnosti. A jako je smrtící moc baziliška, může být smrtící i působnost léků, složených rovněž z materie subtilní, a zmíněným vlastnostem odpovídající, a na stejný způsob se s její pomocí dají měnit lidská těla a dokonce i kovy.

Současní filosofové dokázali, že přirozenost baziliška je přítomná a činná i v kovech a tím, že materii činí subtilnější a Páté Esenci v úniku z ní brání, zadržuje ji, dokud se nesrazí.

Účinek Páté Esence se může projevit v lékařství, jež se lidmi zabývá, v transmutaci kovů, a v drahokamech. U prvního díla je třeba brát v úvahu vzdušné vody. U druhého pak vody vzdušné i pozemské.

Jak jsme už sdělili v našich knihách *Lapidarium*, *Testamentum* a *Codicillum*, věci, jež spočívají na zemi, mají docela ji-

Činnost Pátých Esencí aktivní vlastnosti násobí a vymezují jejich moc

Účinek se může projevit v lékařství

nou přirozenost než ty, jež se nacházejí ve vzduchu. Věci, jež spočívají na zemi, mají vlastnosti fixativní a koagulační, zatímco ty, jež se vzduchu přisuzují, mají vlastnosti ztužující, jak je tomu v dolech s nerosty a drahokamy, neboť aby mohly fixovat, koagulovat a nechat tvrdnout, neobejdou se bez žádné ctnosti minerální a bez záru posilovaného ctnostmi nebeskými, které mají moc a schopnost stavicí a utvářejí se podle vlastností přírody a místa, na němž působí, a to spíše v zemi než v kterémkoliv jiném elementu. Mocná je vlastnost nebeských těles, jež na Zemi působí, a proto Země také pak věci strašlivé ze sebe vydává, má totiž schopnost do sebe přijímat a v sobě ji zadržovat vždy a všude v rozličných figurách a formách, založenou na okružním pohybu Slunce, které je hlavním a bezprostředním tvárným činitelem veškeré inferiorní přírody.

Mocná je vlastnost
nebeských těles

Slunce

Nižší příroda se dělí
do tří částí

Inferiorní, nižší příroda se dělí do tří hlavních částí, na část živočišnou, vegetální a minerální, jak jsme je od sebe výslovně odlišili v knize *De intentione Alchymistarum a Codicillus*.

Země jest místem,
kam hvězdné
paprsky ukládají

Země jest totiž místem, kam všechny hvězdné paprsky ukládají své činorodé a oživující vlastnosti, a také nejdůležitějším středem veškerého zhuštění, a zůstala by mrtvou, kdyby polarizací svých prvků s vlastnostmi hvězd nebyla oživována.

Vody si berou ze
země sílu

Naše vody, jež na Zemi spočívají, s pomocí svých vlastností si berou ze země sílu, ty, jež na zemi z nebe přicházejí, sílu však čerpají z mnohem větší dálky, jelikož vlastnost nebeská, čím víc se v prvku zemském rozšíří, tím víc také na objemu narůstá, a to pro svůj sklon narůstat a hustoty nabývat ve svém esenciálním prostřed-